

Η Εγνατία Οδός κατά τη βυζαντινή περίοδο

Η Εγνατία κατασκευάστηκε για να εξυπηρετήσει τις στρατιωτικές ανάγκες της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας στις επαρχίες της βαλκανικής χερσονήσου. Παράλληλα όμως χρησίμευε και για τη διακίνηση εμπορευμάτων, καθώς και τη μετακίνηση ταξιδιωτών και βοήθησε στις μεταφορές και στην επικοινωνία των ανθρώπων.

Δεν είναι γνωστό πότε ακριβώς κατασκευάστηκε η αρχαία Εγνατία. Ο δρόμος πρέπει να έγινε τμηματικά και να ολοκληρώθηκε μεταξύ του 146 π.Χ, όταν η Μακεδονία προσαρτήθηκε στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία και του 118 π.Χ., όταν πέθανε ο ιστορικός Πολύβιος που μας έχει αφήσει τις πρώτες πληροφορίες για την Εγνατία. Διέσχιζε τη Βαλκανική χερσόνησο από την Αδριατική ως τα Κύπελα του Έβρου ξεκινώντας από το Δυρράχιο και περνώντας διαδοχικά από τη Λυχνιδό (Οχρίδα), Ηράκλεια, Πέλλα, Θεσσαλονίκη, Αμφίπολη, Φιλίππους, Τόπειρο, Μαξιμιανούπολη και Τραιανούπολη, συνδέοντας τη νότια Ιταλία και τη δυτική Μεσόγειο με το Αιγαίο, την ανατολική Μεσόγειο, τον Εύξεινο Πόντο και την Ασία. Αργότερα, πιθανόν με τη μεταφορά της πρωτεύουσας από τη Ρώμη στην Κωνσταντινούπολη από το Μεγάλο Κωνσταντίνο (330), κατασκευάστηκε η επέκτασή της από τον Έβρο μέχρι το Βυζάντιο. Την Εγνατία οδό ακολούθησε ο Απόστολος Παύλος, κηρύσσοντας καθοδόν το Χριστιανισμό από την Παλαιστίνη ως τη Ιλλυρία.

Η Εγνατία οδός συνέχισε να είναι ένας σημαντικός δρόμος και στη βυζαντινή εποχή. Ήταν πια ο δρόμος που οδηγούσε από την Παλαιά στη Νέα Ρώμη (Κωνσταντινούπολη). Όλο το εμπόριο και οι στρατιωτικές μετακινήσεις γίνονταν μέσω του δρόμου αυτού, με ενδιάμεσο σταθμό τη Θεσσαλονίκη που θα γίνει κόμβος εμπορικός και οδικός, πραγματικό σταυροδρόμι του βυζαντινού κόσμου. Τη

σημασία της παλιάς Εγνατίας στη βυζαντινή εποχή μαρτυρούν επίσης οι τελωνειακοί σταθμοί που λειτουργούσαν κατά μήκος της: στη Θεσσαλονίκη, την Οχρίδα, την Έδεσσα, την Αμφίπολη, τους Φιλίππους και τη Χρυσούπολη, οι φοροεισπράκτορες επέβαλλαν στα караβάνια έναν ειδικό εμπορικό φόρο που ονομαζόταν «κομέρκιον». Για τη συντήρησή της είχε δημιουργηθεί και την εκτελούσε ειδικό σώμα. Η Εγνατία οδός διαδραμάτισε σπουδαίο ρόλο στα βυζαντινά και στα μεταβυζαντινά χρόνια για τη διάδοση του χριστιανισμού, του πολιτισμού και των τεχνών. Ιεραπόστολοι, ζωγράφοι και συνεργεία ψηφιδογράφων ξεκινούσαν από την Κωνσταντινούπολη προς όλες τις κατευθύνσεις, διακινώντας τις ιδέες τους και τα έργα τους όταν επρόκειτο για μικρογραφημένα χειρόγραφα, φορητές εικόνες, σμάλτα, είδη μικροτεχνίας, χρυσοχοΐας, αργυροχοΐας, χαλκουργίας ή κεντητικής.

Στην οριζόντια Εγνατία Οδό που συνέδεε τη Δύση με την Ανατολή προστέθηκε κι ένα κάθετος άξονας της διαβαλκανικής οδού, τα κάθετα δρομολόγια προς το Βελιγράδι και βέβαια προς τη Σαρδική (Σόφια), για να καλυφθούν οι ανάγκες του εμπορίου και των μεταφορών με το σλαβικό κόσμο. Από το Βελιγράδι και τη Σαρδική (Σόφια), οι οδικές αρτηρίες οδηγούσαν στη Θεσσαλονίκη εμπορεύματα, ταξιδιώτες και προσκυνητές, οι οποίοι μέσω της Εγνατίας κατευθύνονταν στη συνέχεια προς την Κωνσταντινούπολη, αλλά και στην αντίθετη κατεύθυνση, προς τις πόλεις της Αδριατικής.

Ωστόσο το ταξίδι μέσω της Εγνατίας θα είναι επικίνδυνο διότι την ειρηνική επικοινωνία θα διαδέχονται οι σλαβικές επιθέσεις και επιδρομές από τον 8ο αιώνα και μετά, καθώς αρχίζουν να σχηματοποιούνται τα σλαβικά κράτη. Για να παρακάμψουν την επικίνδυνη περιοχή, οι ταξιδιώτες από την Ιταλία κατευθύνονταν με πλοίο στα λιμάνια του Κορινθιακού, ανέβαιναν από στεριά στη Θεσσαλονίκη και μετά ακολουθούσαν το ασφαλές τμήμα της Εγνατίας μέχρι την Κωνσταντινούπολη.

Μετά τις νικηφόρες εκστρατείες του Βασιλείου Βουλγαροκτόνου εναντίον του Σαμουήλ, τον 11ο αιώνα, η μετακίνηση πάνω στην Εγνατία οδό έγινε για άλλη μια φορά ασφαλής. Παρόλα αυτά πολλοί ταξιδιώτες εξακολούθησαν να προτιμούν την προηγούμενη διαδρομή. Την Εγνατία χρησιμοποίησαν πολλοί εχθροί του Βυζαντίου, κατευθυνόμενοι απειλητικά προς την Πόλη. Από αυτήν πέρασαν Γότθοι, Σλάβοι, Βούλγαροι, σταυροφόροι, Νορμανδοί και Τούρκοι.

Ο δρόμος συνέχισε να χρησιμοποιείται και κατά την Οθωμανική περίοδο, μέχρι και λίγο πριν την κατάρρευση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Ίχνη της αρχαίας Εγνατίας υπάρχουν στην Αλβανία, στην Π.Γ.Δ.Μ και στην Ανατολική Θράκη, ενώ το μεγαλύτερο μέρος της παραμένει σε ελληνικό έδαφος. Συγκεκριμένα τα καλύτερα διατηρημένα τμήματα σώζονται στους Φιλίππους και στην Καβάλα. Απομεινάρια του δρόμου υπάρχουν επίσης στη Θεσσαλονίκη και στη Βέροια.

Πηγή: vizantinonistorika.blogspot.gr